

Medvetet vägval

Magnus Elander har världen som arbetsfält. I böcker, utställningar och tidningsreportage har han skildrat vilda djur i alla världsdelar från Arktis till Australien.

Kameran är hans viktigaste arbetsredskap, men minst lika viktiga är hans hörapparater. Utan dem hör han inte björnens flåsande bakom ryggen eller fåglarnas varningslåten i busken.

TEXT: ULRIKA NILSSON FOTO: TORBJÖRN LARSSON

Observant. Magnus Elander har koll på djurlivet runt husknuten i Sörmland.

Naturfotograf ställer höga krav på utrustningen

HAN TAR EMOT I SITT HEM på landet utanför Sparreholm. Det finns gott om resminnen och foton i de ombonade rummen och här har han även inrättat sitt kontor, vilket gör att han slipper sitta i bilköer in till Stockholm varje dag. Det röda trähuset med gammaldags förstuvist ligger inbäddat i Sörmlandsnatur, med hagar, skog och vattendrag runt knuten.

Här kan Magnus ta sonen Gustaf på små expeditioner till bäverhyddorna i grannskapet. Ibland kan de se flockar med 25–30 vildsvin på åkrarna runt Sparreholms slott.

– Är man naturintresserad är det en för-

Magnus Elander om:

FÖRSTA MÖTET MED EN BJÖRN: Alla mina förväntningar gick i uppfyllelse, och jag överväldigades av en känsla av eufori – och björnfrossa!

BILDEN: Ofta känns det när man har träffat rätt. Det är som en tävling på något sätt – att få till en kioskvältare.

HÖRAPPARATER: Nästa gång vill jag ha waterproof. Varför inte hörselhjälpmedel med mer färger och läckrare design? Och måste det heta hörapparater? Öronchips låter roligare.

mån att få bo så här, säger Magnus och ser ut över hästtagarna.

Vid 43 års ålder, efter 25 år som kemist, bytte Magnus Elander karriär för att satsa helhjärtat på det som låg honom närmast – natur och fotografering.

– Jag var doktor i kemi på Stockholms universitet men jag ville ut i skogen. Jag kom till ett vägsäl och kände att jag var mogen att ta steget. Det var en stor förändring. När jag gick och la mig 31 december 1989 var jag kemist, när jag vaknade 1 januari var jag frilansfotograf.

Ser packisen krympa

Karriären gick spikrakt uppåt. Han etablerade sig snabbt som en av Sveriges mest framstående naturfotografer.

Han hade lite tur också och fick tidigt ett uppdrag att leverera bilder från Arktis för en reklamkampanj. Detta resulterade i en bok. Han träffade Staffan Widstrand, även han fotograf, och de två bildade ett kreativt och framgångsrikt team.

Tre gånger har de fått Världsnaturfondens pris Årets Pandabok, som delas ut till årets bästa naturskildringen i ord och bild.

Deras första bok "Safari" har översatts till åtta språk och sålts i över 100 000 exemplar.

Böckerna innehåller inte bara vackra

bilder utan är också fullspäckade med fakta om djur, natur och inte minst klimatfrågan.

– Jag känner att jag har ett budskap att berätta om varför det ser ut som det gör i Arktis. Jag har rest där i 30 år och ser hur packisen krymper. Jag är inte en sådan person som står på barrikaderna och protesterar eller engagerar mig politiskt. Det här är mitt sätt att uttrycka mig.

Nojsande björnar

Elander och Widstrand har också har vunnit det prestigefyllda priset för årets bästa reportage i tidskriften National Geographic Magazine för sitt reportage om Nordens vilda djur. En gripande bild på två gigantiska björnar som lekfullt nojsar i ett vattendrag pryder tidningens omslag.

Kompanjonerna har också visat sig vara drivna affärsmän. Utöver foto- och bokprojekt har de dragit igång rovdjurscentret, De 5 stora, som samlar kunskap och informerar om Nordens stora rovdjur. 40 miljoner drog de in för att kunna bygga centret vid djurparken Järvzoo i Hälsingland.

Nu ligger en nytryckt bok färdig: "Sirius – ett öje i nord" (danska).

Ett annat nästan avslutat projekt är "Wild Wonders of Europe". Arbetet går ut på att 50 europeiska fotografier skickas till

forts. _____

”Väl fungerade
hörapparater
är en förutsättning
för att jag ska
kunna arbeta”

Blickar mot skyarna. Fågelskådning har varit Magnus Elanders intresse sedan barnsben.

ett annat land med uppdrag att dokumentera ett utvalt djur.

Magnus uppdrag var att följa lammgamen och han har med anledning av detta bland annat tillbringat några veckor i bergskedjan Pyrenéerna mellan Spanien och Frankrike.

I november styr han kosan mot USA, där han ska arbeta med ett eget projekt och även hinna semestra lite med familjen. Vid 63 års ålder utstrålar Magnus Elander en ungdomlig nyfikenhet och framåtanda som är få förunnat.

Kanske har den ganska nybildade familjen, sambon Lena och sonen Gustaf, 2,5, viss betydelse för drivkraften.

Fånga ögonblicket

Som naturfotograf behöver man stort tålamod. Arbetet handlar om att vänta på det rätta ögonblicket. Mötet med djuren. Det rätta ljuset. Tillfället som blixtnabbt går förlorat om man inte är beredd. Magnus Elander har tålamod. Han trivs också med ensamheten som är en oundviklig del i hans jobb.

Nya boken.

MAGNUS ELANDER

ÅLDER 63.

FAMILJ: Sambo med Lena, sonen Gustav 2,5, sönerna Linus, 32, och Pontus, 27 i tidigare äktenskap. Två barnbarn, 3 och 2.

BOR: Sparreholm, Sörmland.

SYSSELSÄTTNING: Naturfotograf och skribent. Tidigare kemist.

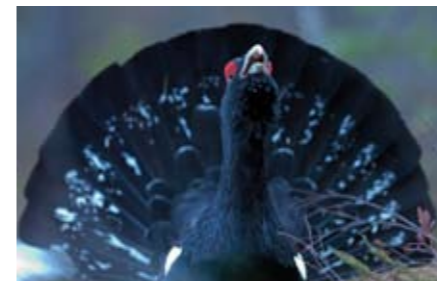
INTRESSEN: Fågelskådning, kajakpaddling, matlagning, miljöfrågor

ÖVRIGT: Har vunnit pris för årets bästa reportage i National Geographic Magazine, har fått Världsnaturfonden WWF:s utmärkelse Årets Pandabok tre gånger, prisvinnare i BBC:s Wildlife Photographer of the Year, är en av grundarna till rovdjurscentret ”De 5 Stora” i Hälsingland, spårade sin första varg 1968, har gjort ett 30-tal expeditioner till Arktis. Har jobbat som kemist på Stanford University i Kalifornien.

– Jag har inga problem med att vara med mig själv, säger han och berättar hur han en gång blev avsläppt på gränsen mellan Finland och Ryssland och hans finske chaufför körde iväg och ropade ”ses om två veckor”.

Där stod Magnus, helt ensam med sin utrustning, mitt ute i ödemarken, utan mobiltäckning och internet. Då gäller det att trivas med sig själv – och ha rätt packning.

Kamerorna och hörapparaterna är Magnus Elanders viktigaste utrustning på

Fjäderskrud. En praktfull tjäder bröstar upp sig.

expeditionerna. Utan kamerorna kan han inte arbeta och utan hörapparaterna finns det risk för att han missar det där viktiga ögonblicket. Det som kanske föregås av ett lätt prassel i snären, en björns fnysande eller en fågels flaxande.

– Jag hörde dåligt redan som barn, men det var inte något problem för mig då, berättar han. Även min pappa hade dålig hörsel och min farfar var nästan döv på slutet och min syster har hörapparater. Efterhand försämrades hörseln på alla frekvenser, men det var inte förrän det inkräktade i min vardag som jag kände att jag måste göra något åt det. Jag missade att det ringde på dörren, i telefonen och om någon pratade på avstånd.

Apparaterna trillade ut

Magnus Elander är en flitigt anlita föredragshållare och det blev omständligt när publiken hade frågor. Då fick han gå runt i salen för att kunna höra. När han själv gick på föredrag fick han sitta längst fram och försöka klara sig med läppavläsning. Det gick inte så bra i längden.

Men det var mycket som kom emellan innan han kom iväg till hörselvården och när han väl fick sina första hörapparater blev det bara problem. Han var inte nöjd med apparaterna, vare sig med ljudet, som han tyckte var burkigt, eller med passformen. De trillade ut när han rörde käken.

FAKTA

Pandabok

- Årets Pandabok är ett svenskt litterärt pris som delas ut av Världsnaturfonden (WWF) sedan 1972 till den bok som man anser har den bästa naturskildringen i ord och bild. Priset överlämnas av kungen.

Respektingivande. Tänk att möta en sådan bjässe i skogen!

Gång på gång gick han tillbaka till hörselvården.

– Det var helt hopplöst. De skulle bestämma vilken sort jag skulle ha och hur de skulle ställas in. Landstinget levererar hörapparater, men struntar i om de fungerar, säger han kritiskt.

Fick bli testperson

När en viktig resa till Australien närmade sig och han inte fått någon ordning på apparaterna ringde han i desperation upp tillverkaren Starkey för att få hjälp. Några dagar senare gick Magnus ut från firman med tipp-topp hörapparater och sedan dess är han en av företagets testpersoner. Han har en överenskommelse med företaget om att prova och utvärdera nya modeller och även en del annan utrustning, bland annat så kallade jägarhörselskydd.

Men även med perfekt anpassade hörapparater blev ljudintrycken chockartade. Det var ju så länge sedan han hade hört.

– Det var en jobbig tid innan jag vant mig. Att tugga knäckebröd eller gå på en grusgång var en omöjlighet i början. Jag hörde plötsligt ett underligt blåsljud, men det var bara jag själv som andades. Vissa ljud kunde göra fysiskt ont, men jag uppskattade desto mer att kunna höra fågelsång och asplövens prassel i skogen.

Magnus tränade och tränade. I början hade han en apparat i taget – skiftade mellan höger och vänster.

– Om jag hade båda kändes det som att vara instängd i en ljudstudio.

Reglerar med mobilen

Dagarna före Auris besök har han varit och hämtat ett par helt nya apparater där volymen och olika ljudprogram regleras med mobiltelefonen.

På bettet. valrossen använder sina betar både till anfall och försvar.

– Jag tycker det är viktigt att kunna justera volymen efter eget önskemål. När jag sitter och väntar ute i skogen vill jag ha dem på max.

Trots strapatsfyllda resor i såväl Arktis som tropikerna har hans apparater aldrig gått sönder. Men för säkerhets skull har han alltid med ett par gamla i reserv. Batterier finns alltid till hands.

– Jag köper kartongvis och sprider ut paketen överallt. På så vis har jag alltid batteri när jag behöver.

Hans krav för att det ska fungera hörselmässigt i hans liv är följande:

✓ Perfekt passform. (Annars är de värdelösa. Extra viktigt för allt-i-örat eller in-the-channel apparater)

✓ Direktkontakt med utprovaren.

✓ Snabb och bra service. (Magnus lämnar in apparaterna regelbundet för översyn)

– Jag har inte behövt ändra mitt sätt att arbeta på grund av att jag hör dåligt. Men väl fungerande hörapparater är en förutsättning för att jag ska kunna arbeta.

Han har blivit uppmärksam på om andra i hans omgivning hör dåligt.

– Det är typiskt att medelålders fågelskådare tycker att kungsfågeln minskat så. Då är det dags att skaffa hörapparater. ●

Läs mer på: www.magnuselander.com, www.de5stora.com

Går ut. Från hemmakontoret har Magnus nära ut i naturen.